

Pielikums Nr. 9 “Diasporas loma un līdzdalība Latvijas valsts simtgades programmas īstenošanā – paplašināts apskats”

Latvijas valsts simtgades svinību programmas īstenošanā liela nozīme bija diasporas organizāciju un ārvalstīs dzīvojošo latviešu iesaistei un līdzdalībai. Pasaules Brīvo latviešu apvienība (turpmāk tekstā – PBLA) pārstāvniecība Rīgā un PBLA dalīborganizācijas pasaulē laikā no 2017. gada 30. maija līdz 2019. gada 31. decembrim uzņēmās veikt Latvijas Republikas Kultūras ministrijas deleģēto valsts pārvaldes uzdevumu Latvijas valsts simtgades pasākumu norisei Latvijas diasporas mītnes zemēs. Latvijas valsts budžeta finansējums bija nozīmīgs līdzfinansējuma avots, lai diaspora varētu īstenot iecerētos projektus. PBLA pārstāvniecība un tās dalīborganizācijas atbilstoši vēstījumam “Es esmu Latvija” un Latvijas valsts simtgades svinību sagatavošanas programmai izstrādāja Latvijas valsts simtgades pasākumu norišu plānu diasporas mītnes zemēs un nodrošināja tā īstenošanu. Latvijas valsts simtgades pasākumi diasporas mītnes zemēs fokusējās uz kopīgajiem Latvijas valsts simtgades programmas mērķiem: valstiskuma apziņas stiprināšana, Latvijas nacionālo un eiropisko vērtību apliecināšana, Latvijas kultūras daudzveidības un latviešu valodas cildināšana, Latvijas talantu un sasniegumu daudzveidība, atbildības uzņemšanās par sevi, savu ģimeni un valsti, radošuma un piederības izjūtas veicināšana un jaunrades sekmēšana. Neskatoties uz to, ka iegūt precīzu aktivitātēs iesaistīto cilvēku skaitu ir grūti, var secināt, ka Latvijas valsts simtgades programma diasporas mītnes zemēs ir aptvērusi plašu un daudzveidīgu auditoriju. To veicinājusi diasporā īstenoto norišu daudzveidība. Kā liecina Latvijas Kultūras akadēmijas (LKA) Zinātniskās pētniecības centra (ZPC) sadarbībā ar SIA “Analītisko pētījumu un stratēģiju laboratorija” veiktais pētījums, diasporas iesaiste simtgades svētku programmas īstenošanā kopumā vērtēta izteikti pozitīvi.¹ Šī ziņojuma pielikuma daļa veidota, balstoties informācijā no PBLA sniegtajām realizēto projektu atskaitēm.

Par unikālāko, visas pasaules latviešus vienojošāko simtgades pasākumu izauga iniciatīva “Latvijas karoga ceļš”. Šis vēsturiski nozīmīgais projekts aptvēra gandrīz visus pasaules kontinentus, sniedzot patiesi nepieredzētu, milzīgu emocionālo pienesumu diasporas saliedēšanā un piederības apziņas Latvijai stiprināšanā. Karoga ceļojuma mērķis, godinot Latvijas valsts simtgadi, bija sasniegt pēc iespējas vairāk ārvalstīs dzīvojošo tautiešu, taču tas izvērtās ievērojami plašāks – karogu pavadošā vēstījumu grāmata, kā arī pēc pasākumiem

¹ *Personu apvienība: Latvijas Kultūras akadēmija, SIA “Analītisko pētījumu un stratēģiju laboratorija”, “Latvijas valsts simtgades programmas īstenošanas ietekmes izvērtējums par periodu no 2015. gada 1. janvāra līdz 2018. gada 31. decembrim. Gala ziņojums: Kopsavilkums”. Rīga, 2019, 13. lpp.*

saņemtās atsauksmes pauda tautiešu pateicību par emocionālajām izjūtām, satiekoties ar “gabaliņu Latvijas”, par iespēju ar simtgades karoga veidotā stāsta starpniecību simboliski atgriezties Latvijā, būt tuvākiem savai zemei, valstij un tautai. Karogs pabija gan pie bērniem un jauniešiem, tuvinot jauno paaudzi savu sakņu un vēstures izzināšanai, gan pie sirmiem kungiem un kundzēm, kuriem karoga klātbūtne dzīves pēdējos gados raisīja jo īpašu pārdzīvojumu un atmiņas. Domājams, šī iniciatīva, kas, diasporā dzīvojošajiem esot tālumā, ļāva Latviju satikt klātienē, vēl ilgi turpinās dzīvot latviešu vēsturiskajā atmiņā.

Iniciatīva ar tās sākotnējo nosaukumu “Sarkanbaltsarkans karogs” radās 2015. gadā Latvijā, Ratniekos, jauniešu nometnes “2x2” (Trimdas latviešu 1964. gadā iedibināta jauniešu nometņu kustība) laikā, kopīgi diskutējot un domājot par to, kā svinēt Latvijas valsts simtgadi un padarīt šīs svinības tuvākas pasaules latviešiem, kādu simbolisku velti jaunieši varētu uzdāvināt Latvijai tās simtgadē.

Īpašo karogu, kas ceļoja pie tautiešiem ārvalstīs Cēsīs, aušanas darbnīcā “Vēverīšas”, smalkvilnā noauda tekstilmāksliniece Dagnija Kupča. Šādi karogi Latvijā ir tikai astoņi. Latvijas Mākslas akadēmijas Dizaina nodaļas studenti un pasniedzēji izveidoja karoga kātu, statīvu un īpašu karoga futrāli, lai pārvadājumi būtu droši. Ādas apstrādes darbnīcas “Balva” meistarē Zanda Cera un Irēna Ikale izveidoja grāmatu vēstījumu ierakstīšanai, kas ceļoja līdz karogam.

Karoga ceļš sākās 2016. gada 15. decembrī Rīgas pilī, Latvijas Valsts prezidentam Raimondam Vējonim veicot pirmo ierakstu vēstījumu grāmatā un dodot ceļa vārdus gaidāmajam karoga ceļojumam pasaulē, kas notika pēc iepriekš saskaņota grafika. Divu gadu laikā (2016–2018) karogs pabija četros kontinentos, 19 valstīs – Austrālijā, Kanādā, Īrijā, Lielbritānijā, Vācijā, Amerikas Savienotajās Valstīs, Latvijā, Zviedrijā, Dānijā, Norvēģijā, Somijā, Igaunijā, Lietuvā, Islandē, Dienvidkorejā, Turcijā, Francijā, Krievijā, Dienvidamerikā – kopumā 61 pilsētā.

Karoga ceļojums apkārt pasaulei simbolizēja latviešu kopību, uzticību Latvijas valstiskumam, savstarpējo atbalstu un draudzību. Piederība Latvijai ir nosakāma ne tikai ģeogrāfiski. Tā izpaužas arī attieksmē, vērtībās, dzīvesveidā un darbos. Ceļojuma laikā karoga kā Latvijas valsts simtgades svinību simbola klātbūtne kļuva par nozīmīgu pievienoto vērtību diasporā īstenotajos simtgades pasākumos, to vidū: vairākās latviešu kultūras dienās dažādās pasaules valstīs, Pasaules latviešu ekonomikas un inovāciju forumā, bērnu nometnēs, vairākpaaudžu ģimeņu “3x3” saietos, koru un deju kolektīvu koncertos, latviešu biedrību un Latvijas vēstniecību organizētajos pasākumos, latviešu skolu dibināšanas un izlaidumu dienās, Baltā galdauta svētkos, veco ļaužu pansionātos, dievkalpojumos, vairākos latviešu

Dziesmu svētkos ārvalstīs, kongresos un konferencēs, kā arī vienkāršos latviešu filmu vakaros, kopīgos piknikos u. c., dodot iespēju daudziem latviešiem un Latvijai piederīgajiem emocionāli spilgti izjust un svinēt Latvijas valsts simtgadi svešumā. “Latvijas karoga ceļš” 2016. gada nogalē no Prezidenta pils veda uz Austrāliju, Melburnu, kur norisinājās Latviešu kultūras dienas un Pasaules latviešu ekonomikas un inovāciju forums, bet noslēdzās pēc diviem gadiem, 2018. gada 18. novembrī Dienvidamerikā, Brazīlijā, Dienvidamerikas un Karību latviešu apvienības kongresā.

2019. gada 28. janvārī Latvijas Nacionālajā bibliotēkā svinīgā atmosfērā Latvijas valsts simtgades programmas notikumu veidotāji karogu nodeva glabāšanā Latvijas Nacionālajam vēstures muzejam, bet 3. maijā, klātesot Latvijas valsts prezidentam, jauniešu “2x2” nometnes pārstāvjiem un goda konsulei Brazīlijā Dainai Gūtmanei, ceļojošais Latvijas simtgades karogs tika iekļauts Latvijas Nacionālā vēstures muzeja veidotās, valsts simtgadei veltītās Latvijas muzeju kopizstādes “Latvijas gadsimts” ekspozīcijā.

Jauniešu iniciatīvu “Latvijas karoga ceļš” īstenoja Latvijas valsts simtgades jauniešu Rīcības komiteja “Svētku rota”. Galvenie sadarbības partneri karoga ceļam bija PBLA, Eiropas Latviešu apvienība (ELA), Amerikas Latviešu Jaunatnes apvienība (ALJA), interneta portāls www.latviesi.com, apdrošināšanas akciju sabiedrība “BTA Baltic Insurance Company” un starptautisko pārvadājumu kompānija SIA “DHL Latvia”.

Līdzīgs diasporas iniciēts vienojošs projekts bija “Stāstu sega” – unikāla dāvana Latvijai simtgadē, kuras tapšanu koordinēja muzejs un pētniecības centrs “Latvieši pasaulē”. “Stāstu sega” ir no vairāk nekā 1000 maziem auduma kvadrātiņiem veidota lielformāta tekstilmozaīka, kas simbolizē diasporas latviešu vienotību un atspoguļo ārpus Latvijas dzīvojošo tautiešu daudzveidīgos dzīves gājumus. Projekta mērķis bija, veicinot diasporas kopienas pašorganizēšanos un sadarbošanos, dot iespēju katram ieinteresētajam indivīdam vienā 15x15 cm lielā segas fragmentā vizuāli izstāstīt savu vai savas ģimenes stāstu, ko iekļaut kopējā diasporas pieredzes stāstā, tā demonstrējot pasaulē izkaisītās diasporas kopienas piederības izjūtu Latvijai. Pavisam tika saņemti 1097 auduma gabaliņi no latviešu kopienām visā pasaulē. Uz Latviju tie atceļoja no ASV (564), Eiropas (188), Kanādas (183), Austrālijas (117), Dienvidamerikas (24), Āfrikas (11), Āzijas valstīm (8) un Jaunzēlandes (1). Stāstu darinātāji piederēja dažādām vecuma grupām, 840 kvadrātiņus bija veidojušas sievietes, 257 – vīrieši. Projekta pirmajā posmā (2016. gada septembris–2017. gada augusts) diasporas latviešu kopienas tika iepazīstinātas ar projekta ideju un mērķiem, aicinot iesūtīt savus stāstu segas fragmentus. Informācija tika izplatīta diasporas vietējās kopienās, bet

vasaras nometnēs un skolās tika arī rīkotas īpašas darbnīcas. Otrais projekta posms aizsākās 2017. gada 14. oktobrī Latvijas Nacionālajā bibliotēkā ar segas kopā likšanas talku. Pēc tās segas gabaliņi tika nodoti šuvējām “Linu mājā” Lielvārdē, kur tos sašuva vairākās joslās. 2018. gada sākumā, sākoties projekta trešajam posmam, jau gatavā, 10 metrus garā un 3 metrus platā sega sāka savu ceļu pa Latviju – kopumā tā pabija visos četros lielajos vēsturiskajos Latvijas novados, kur to apskatīt varēja 11 Latvijas pilsētās. Segas izstādīšanu pavadīja interaktīva multimediju prezentācija par katra kvadrātiņa darinātāju – vārds, uzvārds, dzīvesvieta un īsa izceļošanas vēsture. Šī informācija ir iekļauta arī tekstilmozaīkas interneta lapā, kurā segu un tās stāstus var izpētīt virtuāli (www.stastu-sega-online.lapamuzejs.lv/).

Latvijas simtgades svinēšanas programmas ietvaros Latvijas diasporas mītnes zemēs **2017. gadā tika īstenoti vairāk nekā 20 daudzveidīgi projekti**, veicinot jaunu ideju un paliekošu vērtību rašanos, kā arī veidojot svētku izjūtu diasporā un ļaujot pienācīgi sagatavoties Latvijas simtgades svinību galvenajām norisēm 2018. gadā. Projektus realizēja visās Latvijas diasporas apdzīvotajās pasaules daļās, galvenokārt aktīvākajos latviešu pulcēšanās centros. Tie sekmēja ciešu sadarbību starp latviešu diasporas organizācijām un kopienām kā vienas valsts ietvaros, tā starp vairākām valstīm. PBLA pārstāvniecība nodrošināja informācijas apriti par latviešu diasporas organizāciju plānotajiem un īstenotajiem pasākumiem, ka arī izplatīja informāciju par Latvijas valsts simtgades norisēm Latvijā.

Nemot vērā, ka 2018. gadā Latvijā bija plānoti XXVI Vispārējie latviešu Dziesmu un XVI Deju svētki, 2017. gadā daudzas norises diasporā bija saistītas ar ārvalstu latviešu māksliniecisko kolektīvu gatavošanos simtgades Dziesmu svētkiem Latvijā, kas nozīmēja arī pārbaudes skates, lai tajos nokļūtu. Līdz ar to liela daļa īstenoto projektu bija saistīti ar mūziku un deju.

2017. gada centrālās norises latviešu diasporā bija Eslingenas Dziesmu svētku septiņdesmit gadu svinības Eslingenā, Vācijā, un XVI Vispārējo latviešu Dziesmu un deju svētki Baltimorā, ASV. Eslingena ir neliela pilsēta Vācijas dienvidrietumos, netālu no Štutgartes, kas latviešiem kļuvusi par būtisku atskaites punktu tautas vēsturē. Tieši tur pēc Otrā pasaules kara izveidojās lielākā latviešu bēgļu nometne Vācijā, kurā tika glabātas un koptas tautiskās vērtības. 2017. gada jūnijā ar plašu pasākumu programmu tika atzīmēti 70 gadi kopš Eslingenas bēgļu nometnē rīkotajiem pirmajiem latviešu Dziesmu svētkiem ārpus Latvijas. Starp dažādajiem programmas pasākumiem minama izstāde “Latvieši Eslingenā 1947” Eslingenas pilsētas muzejā, kurā eksponētās fotogrāfijas un dokumenti vēstīja par pirmajiem trimdas dziesmu svētkiem un atklāja Eslingenas bēgļu nometnes

sabiedrisko un kultūras dzīvi laikā no 1945. līdz 1947. gadam (izstāde vēlāk bija skatāma arī Dortmundē, Minsterē, Annabergā un Bērzainē, Vācijā). Svinību laikā zināja grāmata “Atmiņas par Eslingenu”, notika koru, deju un folkloras kopu koncerti, kā īpašs lielinotikums izceļams mūzikla “Eslingena” iestudējums – līdz tam nebijuša vēriena diasporas sadarbības projekts, kurā piedalījās 60 aktieri un dziedātāji no astoņu Eiropas valstu latviešu kopienām. 2018. gadā mūziklu izrādīja arī Latvijā, Rēzeknē. Svētki kopumā veicināja gan Eslingenas sabiedrības, gan pilsētas viesu interesi par latviešiem Vācijā, atklājot trimdas latviešu dzīvi un vēsturi, kā arī Dziesmu un deju svētku tradīcijas attīstību ārpus Latvijas.

2017. gada Vispārējie latviešu dziesmu un deju svētki ASV pēc ilga pārtraukuma (kopš 1978. gada) notika ASV Austrumu krastā – Baltimorā, Merilendā. Tie pulcēja vairāk nekā tūkstoši dziedātāju un dejojāju, kā arī pāri par 3000 skatītāju no ASV, Kanādas un Latvijas. Četras svētku dienas piepildīja dažādas norises – koncerti, mākslas izstāde “Ceļā uz simtgadi”, latviešu modes un tautas tērpu izstāde, tirdziņš, jaundeju skate “Pa dejas ceļu nākotnē”, Latvijas Nacionālā teātra izrāde “Ceļā uz mājām”, filmu skate, tautas deju lieluzvedums, bērnu rīts, rakstnieku darbu lasījumi u. c. Jau labu laiku iepriekš notika plaša mēroga gatavošanās – 2016. gadā un arī 2017. gada pavasarī tika rīkotas koru un deju kolektīvu meistarklases Dziesmu un deju svētku virsvadītāju vadībā, kā arī dažādi ieskaņas koncerti daudzviet Ziemeļamerikā, kas sekmēja 2018. gada Vispārējo latviešu Dziesmu un deju svētku repertuāra apguvi. Savukārt plašā ASV Vispārējo latviešu dziesmu un deju svētku norišu programma sekmēja Dziesmu un deju svētku tradīcijas ilgtspēju Ziemeļamerikas latviešu diasporā, stiprināja latvisko identitāti, nodrošināja latviešu diasporai pieejamību daudzveidīgiem latviešu mākslas un kultūras pasākumiem, kā arī sniedza iespēju pilnveidot un praktizēt latviešu valodu un latviskās tradīcijas. Svētku radītais pacēlums apliecināja diasporas kopienas vēlmi šo tradīciju turpināt un vainagojās ar Latviešu dziesmu un deju svētku fonda nodibināšanu Amerikas Savienotajās Valstīs (www.latviansongfestfund.com/).

Pašas latviešu diasporas iniciatīva ir arī Latvijas kultūras dienu rīkošana ārvalstīs. To mērķis ir gan saliedēt kopienas, gan konkrētās diasporas mītnes vietas sabiedrību tuvāk iepazīstināt ar līdzās mītošajiem latviešiem, viņu kultūru un tradīcijām. Ar šādu mērķi pirmie latviešu kultūras dienas Eiropā 2011. gadā sarīkoja latvieši Īrijā. Viņu iedvesmoti, latvieši pārņēma tradīciju un sāka rīkot latviešu kultūras svētkus arī citur Eiropā. 2017. gadā reģionālie kultūras svētki vairākās vietās Eiropā tika sarīkoti Latvijas simtgades zīmē, reizē kļūstot par iespēju diasporas mākslinieciskajām kopām labāk sagatavoties 2018. gada Vispārējiem latviešu Dziesmu un deju svētkiem, noturot kopmēģinājumus un meistarklases

koru virsdiriģentu un deju kopu virsvadītāju vadībā. Aprīlī ar plašu programmu norisinājās reģionālie kultūras svētki Britu salās, Dublinā, savukārt Ziemeļeiropas reģiona kultūras svētki oktobrī norisinājās Zviedrijas galvaspilsētā Stokholmā. Šie svētki, kurus organizēja Eiropas Latviešu apvienība (ELA) sadarbībā ar Zviedrijas Latviešu apvienību, bija līdz tam vērienīgākais latviešu kultūras notikums Ziemeļvalstīs kopš 1989. gadā notikušajiem VI Eiropas trimdas latviešu dziesmu svētkiem Helsingborgā, Zviedrijā. Reģionālie latviešu kultūras svētki Stokholmā pulcēja turpat 400 dalībniekus – dejotājus, koristus, folkloristus, amatniekus un citu nozaru pārstāvjus no deviņām Eiropas valstīm. Šajās dienās notika svētku atklāšana un pieņemšana kopu mākslinieciskajiem vadītājiem, viesiem, rīkotājiem un sadarbības partneriem, kā arī meistarklases kordinģentu Agitas Ikaunieces, Inta Teterovska, Ingūnas Grietiņas-Dārziņas un Ilmāra Millera, kā arī Deju svētku virsvadītāju Jāņa Purviņa un Jolantas Strazdiņas vadībā. Svētku lielkoncerts apvienoja un nodemonstrēja māksliniecisko kolektīvu sagatavošanās darba rezultātu, savukārt Danču vakars un Ģimeņu diena stiprināja diasporas piederību Latvijai, kopjot latviskās tradīcijas. Svētki sekmēja arī Zviedrijas sabiedrības informētību par Latvijas simtgadi, tās nozīmi un gaidāmajiem pasākumiem.

Latvijas simtgades un Latvijas kultūras popularizēšana Vācijā, Hamburgā un Berlīnē notika bērnu un jauniešu koncertu ciklā “Ielīgošana”, kas bija daļa no projekta “ES ESMU LATVIJA: vēstīšana un godināšana”.

2017. gada 11. jūnijā Sv. Barnaba baznīcā Toronto (Kanāda) izskanēja trīs latviešu klasiskās mūzikas talantu – Emmas Bandenieces (čells), Dzintras Erlihas (klavieres) un Vilmas Indras Vītolas (mecosoprāns) – koncerts, kurā bija iekļauti tikai latviešu komponistu skaņdarbi, savukārt 20. jūnijā Toronto Sv. Jāņa draudzes dievnamā koncertā uzstājās klavesīna soliste, Jāzepa Vītola Mūzikas akadēmijas profesore Aina Kalnciema.

Elzasā, Francijā, sāka darboties jauns koris “Trejzemīte”, kas apvienoja diasporas latviešus no Strasbūras (Francijā), Freiburgas (Vācijā) un Bāzeles (Šveicē), sniedzot iespēju Strasbūras un Freiburgas latviešu ģimenēm sanākt kopā un dziedāt latviešu valodā. Kora izveide Elzasā apvienoja reģionā mītošos dziedāt gribošus latviešus, stimulējot gatavoties Latvijas simtgades svinībām un dalībai 2018. gada Dziesmu un deju svētkos Latvijā. Tā kā kora darbībā iesaistījās visu paaudžu dziedātāji, tas sekmēja arī bērnu un jauniešu līdzdalību latvisko tradīciju kopšanā un ilgtspējā, viņu valstiskuma apziņas veidošanos un latviešu valodas lietošanu. Kora starptautiskā darbība, koncertējot un rīkojot mēģinājumus vairākās valstīs, veicināja arī Eiropas latviešu diasporas sadarbību.

Gatavojoties simtgades Dziesmu un deju svētkiem, vairāki pasākumi notika arī Austrālijā. Lai sagatavotu Austrālijas koristus 2018. gada koru skatēm un svētku Noslēguma

koncertam, no Latvijas tika uzaicināts Dziesmu svētku virsdiriģents Gints Ceplenieks, kas vadīja mēģinājumus ar atsevišķiem koriem Sidnejā, Melburnā un Adelaidē, bet 19. novembrī simtgades Dziesmu svētku ieskandināšanas kopkoncertā Melburnā, koristi dziesmas izpildīja Ginta Ceplenieka mākslinieciskajā vadībā. Kopmēģinājumi deva iespēju pulcēties latviešu koriem no vairākām Austrālijas pilsētām, iesaistot lielu skaitu koristu un stiprinot latviešu kordziedāšanas tradīciju Austrālijā, kā arī Austrālijas latviešu diasporas kopdarbību.

Krasnojarskas apgabalā Krievijā viesojās Saldus novada Druvas kultūras nama folkloras kopa “Druvas Zemturi”, kas Ačinskas pilsētā un tuvējos ciemos rīkoja sešas meistarklases patriotisko dziesmu, latviešu tautasdziesmu un rotaļu apguvē. Papildus meistarklasēm tika vākti materiāli Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātes Dialektoloģijas un toponīmikas kabinetam, lai papildinātu datu bāzi par Austrumu diasporas latviešiem, kuru priekšteči vēl Krievijas impērijas laikā izceļojuši uz Sibīriju brīvo zemju meklējumos. Folkloras kopas viesošanās stiprināja Krasnojarskas apgabala latviešu piederības izjūtu Latvijai, zināšanas par valsts vēsturi un nozīmīgām personībām, notikumiem un latvisko tradīciju ilgtspēju. Brauciens sniedza būtisku ieguldījumu arī diasporas un latgaļu dialekta pētniecībā.

Lai veidotu kopēju latviešu diasporas koklētāju repertuāru dalībai Latvijas simtgades dziesmu svētkos, popularizētu kokli un celtu godā latviešu tradicionālo mūziku, Rietumeiropas valstīs dzīvojošie koklētāji apvienojās un 2017. gadā izveidoja apvienību “Vakareiropas koklētāji”. Tajā iesaistījās Luksemburgas latviešu folkloras kopa “Dzērves”, Berlīnes folkloras kopa “Rīta rasa”, Leipcigas koklētāju grupa “Liepu laipa”, Hāgas koklētāju grupa “Māras meitas”, Ziemeļanglijas “Dūdalnieki”, kā arī atsevišķi koklētāji. Lai veidotu un apgūtu kopējo “Vakareiropas koklētāju” repertuāru dalībai 2018. gada Vispārējos latviešu Dziesmu svētkos, gatavotu priekšnesumu 2019. gada Eiropas latviešu Dziesmu svētkiem, kā arī lai piesaistītu jaunus koklētājus, 2017. gadā notika vairākas kopīgas tikšanās un mēģinājumi, tajā skaitā, folkloras vasaras nometne Latvijā, kokles meistarklases latviešu centrā “Bērzaine” Freiburgā un Leipcigā (Vācijā), kā arī koncerti. Tika ierakstīts un izdots kompaktdisks “Simtiem zvaigžņu debesīs” – 2017. gada nogalē veikts pirmais ieraksts un materiāla apstrāde, bet 2018. gadā CD mūzikas disks bija pabeigts un kalpoja kā reprezentācijas un kultūrizglītības materiāls, ko izplatīt koklētāju pasākumos latviešu diasporā un plašākā sabiedrībā citviet Eiropā.

2017. gadā tika īstenoti vairāki projekti, kuru uzdevums bija informēt diasporas sabiedrību par notikumiem, kas saistīti ar Latvijas valsts simtgades atzīmēšanu, kā arī sniegt ieskatu Latvijas valsts vēsturē un personībās. Projektā “Latvijas pēdas pasaulē” tika apkopota

informācija un publicēti raksti par izcilām, pasaulē pazīstamām personībām, kurām ir saikne ar Latviju. Portālā www.latviesi.com, kas ir lielākā interneta platforma ārvalstu latviešu kopienā, tika izveidota īpaša sadaļa, kurā tika publicēti vairāki simti rakstu par pasaulē atpazīstamām, ar Latviju saistītām personībām. Portālā izveidota arī pasaules karte ar norādēm. Tādējādi portāla www.latviesi.com apmeklētāji saņēma plašu informāciju par izcilām, ar Latviju saistītām personībām pasaulē. “Latvijas pēdas pasaulē” sekmēja sabiedrības izglītošanu, atainoja diasporas saikni ar Latviju un tās lomu valsts attīstībā.

Projekta “Latvijas dārgumi” uzdevums, pirmkārt, bija iepazīstināt Amerikas latviešu un amerikāņu sabiedrību ar mūsdienu Latvijas talantiem un eksportspējīgākajiem uzņēmumiem, popularizējot to sasniegumus un vietu starptautiskos tirgos, un, otrkārt, apzināt un popularizēt spilgtas Latvijas izcelsmes personības un talantus ASV, kas guvušas ievērojamus panākumus savā profesijā. Projekta mērķis bija celt ASV dzīvojošo latviešu nacionālo pašapziņu, stiprināt piederības izjūtu Latvijai, kā arī iesaistīt projekta un rezultātu popularizēšanā gados jaunāko ārpus Latvijas dzīvojošo latviešu paaudzi. 2017. gada novembrī piecos latviešu centros ASV bija skatāma arī izstāžu sērija “Latvijas dārgumi”, savukārt, iedvesmojoties no portāla www.latviesi.com īstenotā projekta “Latvijas pēdas pasaulē”, Amerikas latviešu apvienība (ALA) sagatavoja un uzsāka īstenot digitālu mārketinga kampaņu, kuras mērķis bija izcelt spilgtas Latvijas izcelsmes personības un talantus ASV. Kampaņai tika dots nosaukums “*Latvian DNA*”, kas tematiski savienoja dažādās jomās un nozarēs izcilus panākumus guvušas Latvijas izcelsmes personības. Viņu vidū ir arhitekts Gunārs Birkerts, diriģents Andris Nelsons, komponiste Lolita Ritmane, NBA basketbolists Kristaps Porziņģis, kā arī mazāk zināmas personas – sporta ārsts Visvaldis Nagobads, Floridas Koraļļu pils izveidotājs Edvards Liedskalnis (Ed Leedskalnin), “Pringles” čipsu patentētājs Aleksandrs (Alexander) Liepa, hologrammu izgudrotājs Juris Upatnieks, datorzinātnieks un skaitļošanas teorētiķis Juris Hartmanis un citi. Izstāde un digitālā kampaņa stiprināja Amerikas latviešu piederības apziņu Latvijai un sekmēja, īpaši jaunākās paaudzes, radošo iniciatīvu.

Lai veicinātu ārvalstīs dzīvojošo latviešu un Latvijas izcelsmes jauniešu vēlmi dzīvot un strādāt Latvijā, stiprinātu viņu latvisko identitāti un saites ar Latviju, kā arī rosinātu vēlmi ieguldīt savus spēkus Latvijas attīstībā, projekta “Es daru Latviju” ietvaros tapa 26 minūšu gara dokumentālā filma “Izmēģinājums” par ALA prakses programmas dalībnieku darbu Latvijā, viņu latviskās identitātes izjūtu un domām par Latvijas valsts simtgadi. Filma piedzīvoja pirmizrādi Amerikas latviešu jaunatnes apvienības (ALJA) kongresā 2017. gada 25. novembrī un tika izrādīta arī Latvijas Televīzijā. 2018. gadā tapa turpinājums –

dokumentālā filma “Atgriešanās”. Tās mērķis bija parādīt, kā ne tikai īsu laiku izmēģināt dzīvot Latvijā, bet izlemt pārcelties uz pastāvīgu dzīvi. Īsfilma ļāva ielūkoties ASV dzimušās Imantas Nīgales dzīvesstāsta aizkulisēs par ceļu uz vecvecāku dzimteni Latviju. Filma apliecina, ka saites starp ārzemēs dzīvojošajiem latviešiem un Latviju ir dzīvas, un katrs tās cenšas veidot, kopt un nostiprināt savā veidā. 2019. gada 3. janvārī filmu izrādīja Latvijas Televīzijā, bet pēc tam latviešu diasporas organizācijas to varēja izrādīt latviešu kopienu centros, jauniešu nometnēs, pasākumos, aicinot ārpus Latvijas dzīvojošos jauniešus apsvērt iespēju pārcelties uz dzīvi Latvijā un aktīvi līdzdarboties Latvijas veidošanā jaunajā simtgadē.

Arī debašu prasmju attīstībai Eiropas latviešu kopienās radītais projekts “Simt balsis simtgadē” vairāk bija orientēts uz jauniešu auditoriju. Tā ietvaros 2017. gada oktobrī un novembrī notika divas apmācību sesijas Stokholmā (Zviedrijā) un Frankfurtē (Vācijā). Šīs apmācības bija daļa no pilsoniskās izglītības un līdzdalības veicināšanas semināru cikla diasporas latviešu jauniešiem, skolotājiem un citiem potenciālajiem diasporas “pilsoniskajiem vēstnešiem”. Mācību un diskusiju mērķis bija stiprināt diasporas ieinteresētību pilsoniskajos procesos Latvijā un Eiropā, īpaši simtgades kontekstā, kā arī saistībā ar Saeimas vēlēšanām 2018. gadā un Eiropas Parlamenta vēlēšanām 2019. gadā. Apmācību laikā tika sniegti praktiski padomi un metodika patstāvīgu aktivitāšu un iniciatīvu veidošanai diasporā un Latvijā. Projekts tapa, sadarbojoties Eiropas Latviešu apvienībai ar Latvijas Debašu asociāciju un latviešu diasporas organizācijām vai kopienām aktivitāšu norises vietās. Savukārt Luksemburgā bija sarīkotas četras medijpratības darbnīcas diasporas jauniešiem un citiem interesentiem, kuru laikā tika apgūti žurnālistikas un publicistikas pamati, audiovizuālu materiālu veidošana, kā arī iepazītas digitālā mārketinga un sociālo tīklu iespējas sekmīgākai iniciatīvu veidošanai. Darbnīcu cikla uzdevums bija veidot komunikācijas prasmes, kas diasporas jauniešiem un profesionāļiem ļautu labāk izprast un radīt mediju saturu, lai plašākai auditorijai Latvijā un ārvalstīs nestu savu redzējumu par Latvijas simtgadi. Latvijas stratēģiskajās interesēs ir informatīvās vides veidošanai piesaistīt prasmīgus cilvēkus arī diasporā, kas Latvijas medijos palīdzētu atspoguļot mūsu sabiedrību tās daudzveidībā, bet ārvalstu medijos nestu Latvijas vārdu pasaulē. Mūsdienīgu, praktiski noderīgu prasmju apgūšana un iemēģināšana ir saistošs veids, kā diasporas jauniešiem iesaistīties Latvijas norisēs.

Orientējoties ne tikai uz jauniešiem, bet arī plašāku mērķauditoriju – ārzemēs dzīvojošo latviešu ģimenēm – Luksemburgas latvieši 2017. gada valsts svētku nedēļā aizsāka Latvijas simtgadei veltītu semināru ciklu vecākiem, vecvecākiem un topošajiem vecākiem “Latviešu valoda pasaulē un manā ģimenē”. 17. novembrī Luksemburgas Jauniešu centrā

notika seminārs “Latviešu valoda daudzvalodīgajā pasaulē”. Diskusijas mērķis bija informēt par latviešu valodas vietu un nozīmību pasaulē, kā arī motivēt saglabāt un pilnveidot latviešu valodu ģimenēs, kurās tā nav vienīgā saziņas valoda. Seminārā tika izcelti vairāki iemesli, kāpēc bērniem un jauniešiem ir svarīgi apgūt latviešu valodu arī tad, ja ģimene dzīvo ārpus Latvijas.

Pasaules latviešu mākslas centrā Cēsīs simtgades programmas periodā tika īstenotas izstādes: 2017. gadā – “Ar Latvijas vārdu pasaules telpā”, 2018. gadā – “Māksla nešķir, māksla vieno!”. Pārstāvēt dažādas paaudzes un dažādus stilus, izstādēs savus darbus eksponēja gan diasporas mākslinieki, gan Latvijas mākslinieki. Izstādes kopumā uzsvēra Latvijas kultūras un mākslas daudzveidību un veicināja dažādu mākslinieku radošo darbu satikšanos vienkopus. Izdots arī izstādes “Māksla nešķir, māksla vieno!” katalogs, kurā iekļauti 70 diasporas latviešu un Latvijas mākslinieku darbu attēli un apraksti.

2018. gadā diasporā īstenoti 23 projekti. Janvārī Kalamazū (latviešu centrs ASV vidienē ar ilggadīgu rosmi kultūras un izglītības nozarē) Rietummičiganas Universitātē tika atvērta mākslas galerija ar mākslinieču Sniedzes Jansones-Runģes (izstāde “Altāri un mīti”) un Ritas Grendzes (instalācija “Raksti tiem, kas meklē gaismu”) darbiem. Rietummičiganas Universitāte ir nozīmīga ar to, ka laikā no 1966. līdz 1993. gadam tajā mācīja latviešu valodu. Mākslas galerijas atvēršana bija aizsākums projektam “Latviešu māksla Kalamazū Latvijas simtgadei”, kas veidots, lai iepazīstinātu amerikāņu jauniešus ar latviešu mūziku un mākslu, dotu iespēju latviski nerunājošiem ģimenes locekļiem un draugiem iepazīties ar latviešu kultūru, veicināt nacionālo pašapziņu vietējā latviešu sabiedrībā, kā arī veidot ciešākas latviešu sabiedrības saites ar universitāti. Abas mākslinieces ir ASV dzīvojošas latviešu izcelsmes starptautisku atzinību guvušas personības, kuru oriģinālie darbi piesaista uzmanību. Sniedze Jansone-Runģe bija izstādījusi keramikā veidotus priekšmetus, kā arī vadīja lekciju mākslas studentiem un citiem interesentiem par māksliniekiem un pasaules notikumiem, kas ietekmējuši viņas darbu. Savukārt Ritas Grendzes instalācija bija veidota no ziedotām un pamestām latviešu grāmatām, pārveidojot tās vizuālā valodā, kompozīcijai, izmantojot grāmatu lapas kā rakstus un atdarinot latviešu galdautus. Instalācija 2017. gadā vispirms tika atklāta Rīgā, Latvijas Nacionālajā bibliotēkā, pēc tam pārvesta uz ASV, kur visu 2018. gadu bija izstādīta universitātē. Martā notika projekta centrālā norise – latviešu mākslas nogale Kalamazū. Rietummičiganas Universitātes telpās vietējā sabiedrība tika iepazīstināta ar latviešu mākslu un mūziku – ar lekcijām uzstājās Juris Ķeniņš (mūzika), Marks Svede

(mūsdienu māksla Latvijā), Linda Treija (trimdas māksla) un Kārlis Vērdiņš (literatūra). Universitātes orķestris un koris sniedza latviešu mūzikas koncertu.

No 19. līdz 24. februārim Krievijas Federācijas Baškortostānas Republikas Arhangeles rajona Arhlatviešu un Bakaldīnas ciematos norisinājās tradicionālās Latviešu kultūras dienas, kuru tematika 2018. gadā bija saistīta ar Latvijas valsts simtgadi. Kultūras dienu mērķis bija popularizēt latviešu kultūru un apzināt tās kultūrvēsturisko mantojumu mūsdienās. Latviešu valodas stundu un folkloras pulciņu vadīšana, izstāžu veidošana, latviešu kino seansi, literatūras un mūzikas iepazīšana, tikšanās ar vietējiem latviešiem – tie bija notikumi, kas ar radošiem līdzekļiem, sabiedrībai aktīvu līdzdarbojoties, paplašināja zināšanas un izpratni par Latviju, tās tapšanas vēsturi, pievēršot uzmanību kultūras lomai nācijās un valsts veidošanā, tostarp akcentējot Baškīrijas latviešu ieguldījumu izglītības un kultūras attīstībai ārpus Latvijas – Baškortostānā. Kultūras dienās iesaistījās Arhlatviešu un Bakaldīnas vidusskolas skolēni, skolotāji, kā arī vietējie latvieši.

Turpinot 2017. gadā iesākto, no 2018. gada 23. līdz 25. februārim Rozendālā (Nīderlandē) notika reģionālie latviešu kultūras svētki Viduseiropā, bet no 27. līdz 29. aprīlim Antālijā (Turcijā) – reģionālie kultūras svētki Dienvideiropā. Abos no tiem notika koru un deju kolektīvu meistarklases un māksliniecisko kopu vadītāju semināri, koncerti, zibakcijas, amatnieku tirdziņi. Svētki piesaistīja lielu vietējo iedzīvotāju un tūristu uzmanību, iepazīstinot ar Latviju, tās kultūru un simtgadi.

Diaspora visa gada garumā svinēja ne tikai Latvijas, bet arī kaimiņvalstu Lietuvas un Igaunijas simtās gadadienas. Tā 26. maijā jau 14. gadu pēc kārtas Zviedrijas galvaspilsētas Stokholmas brīvdabas muzejā “Skansen” notika “Baltiešu diena” (*Baltikumdagen*), kurā pulcējās Zviedrijā dzīvojošie latvieši, lietuvieši un igauņi. 2018. gadā tā bija veltīta Baltijas valstu simtgadei. Svētkos piedalījās Igaunijas, Lietuvas, Latvijas ārlietu ministri, Stokholmas pilsētas amatpersonas, sabiedrisko organizāciju pārstāvji, Baltijas valstu kori, deju kopas, mūziķi un amatnieki, sestdienas skolu audzēkņi u. c. Kā apstiprinājums par tālākas sadarbības veicināšanu starp Zviedriju un Baltijas valstīm izskanēja Zviedrijas ārlietu ministres Margotas Valstrēmas paziņojums par Zviedrijas valdības simtgades dāvanu Latvijai, Lietuvai un Igaunijai, katrai valstij piešķirot 10 miljonus Zviedrijas kronu jaundibinātam jubilejas fondam, kas paredzēts publiskās diplomātijas attīstīšanai starp Zviedriju un Baltijas valstīm, īpaši izceļot sadarbības veicināšanu jauniešu vidū. Pasākums iepazīstināja plašāku sabiedrību Zviedrijā ar Baltijas valstu kultūru, vēsturi, kormūziku, tautas dejām, amatniecības un kulinārajām tradīcijām, kā arī par tūrisma iespējām Baltijas valstīs. Par to dienas garumā rūpējās Latvijas Institūts, pārstāvēt arī Latvijas valsts simtgades biroju, un Latvijas

Nacionālais kultūras centrs. “Baltiešu diena” muzejā bija viena no Latvijas Ārlietu ministrijas koordinētās Latvijas valsts simtgades publiskās diplomātijas programmas norisēm. Tās organizēšanā lielu darbu veica Zviedrijas baltiešu sabiedriskās organizācijas, tostarp Zviedrijas latviešu apvienība. Baltijas valstu simtgades svētki Stokholmā bija ilgstošas un rūpīgi plānotas sadarbības rezultāts, kas kalpo par pierādījumu diasporas nevalstisko organizāciju kapacitātei un spējai veidot stabilu sinerģiju ar izcelsmes valstīm.

Lai atzīmētu Latvijas valsts simtgadi, kā arī lai saliedētu un motivētu latviešu kopienu Igaunijā, Latviešu kultūras biedrība Igaunijā 2018. gadā rīkoja pasākumu ciklu “Latvijas kultūras dienas Igaunijā – Latvijai 100”. Pasākumi tika rīkoti sadarbībā ar Latvijas Republikas vēstniecību Igaunijā, Igaunijas latviešu organizācijām, Latvijas un Igaunijas Kultūras ministrijām, Latvijas un Igaunijas simtgades birojiem un citām organizācijām, šos svētkus veidojot kā Igaunijas latviešu dāvanu gan Latvijas, gan Igaunijas simtgadē. Pasākumu programma aizsākās 4. maijā ar Baltā galdauta svētkiem Latvijas Republikas vēstniecībā Igaunijā, koru koncertu 11. maijā, bet pašas Kultūras dienas notika mēnesi vēlāk – 9. un 10. jūnijā. Pirmajā dienā svētki norisinājās tobrīd nesen atklātajā Igaunijas Vēstures muzeja filiālē Maarjamäe pils parkā. Tos atklāja Latvijas simtgades filmas “Vectēvs, kas bīstamāks par datoru” pirmizrāde Igaunijā ar filmas autoru piedalīšanos. Turpinājumā bija folkloras kopu, koru, deju ansambļu un citu mākslinieku (gan latviešu, gan igauņu) koncerti. Abas dienas darbojās “Latviešu gardumu un meistardarbu tirgus”. Pasākuma rīkotāji apzināti veidoja tādu programmu, kas palīdzētu saskatīt paralēles Latvijas un Igaunijas Dziesmu un deju svētku tradīcijā, godinātu abu valstu simtgades, kā arī vairotu Igaunijas sabiedrības izpratni par latviešu kultūru.

12. maijā latviešu kultūras dienas norisinājās arī Londonā. Latviešu nacionālā padome Lielbritānijā izveidojusi, atbalstījusi un organizējusi latviešu kultūras dienas Lielbritānijā jau no 2013. gada. To mērķis – savest kopā visas pašdarbības kopas, lai stiprinātu Latvijas valstspiederīgo latvisko pašapziņu un piederības sajūtu Latvijai, atzīmētu Baltā galdauta svētkus, kā arī iepazīstinātu vietējo sabiedrību ar Latvijas kultūru. 2018. gada svētkos tika īpaši uzsvērtā Latvijas simtgade. Tajos piedalījās 11 tautas deju kolektīvi, piecas folkloras kopas, kā arī divi kori. Svētku programmā bija svinīgais gājiens, koncerts un amatnieku tirgus. Līdztekus svētku repertuāra sagatavošanai visas kopas strādāja arī pie simtgades Dziesmu un deju svētku programmas.

Arī tālajā Brazīlijā visa 2018. gada garumā ar vairākiem pasākumiem tika svinēta Latvijas valsts simtgade, ceļot tautiešu pašapziņu un latvietības apzināšanos. Te tika īstenoti divi lieli projekti. Brazīlijas latviešu kultūras apvienības (BLKA) rīkoja Brazīlijas latviešu

skaitīšanas akciju. Tā tika uzsākta Brazīlijas latviešu baptistu kongresa laikā 2018. gadā maijā. Skaitīšana pamatā bija elektroniska, tomēr latviešu kopienas pasākumos un latviešu baznīcās tika nodrošinātas arī papīra anketas. Anketā bija iekļauti tādi jautājumi, kā: personas vecums, dzimums, izglītība, paaudze attiecībā pret pirmiebraucēju no Latvijas, pilsēta/pavalsts, kurā dzīvo, latviešu valodas prasme un Latvijas pilsonības esamība. Šādu datu apkopojums bija ļoti nozīmīgs sekmīgai BLKA turpmākajai darbībai, nākotnes mērķiem, izmantojot reālus datus, nevis pieņēmumus. DAKLA konferences laikā, kas notika 15. novembrī, tika prezentēta iegūtā informācija – tobrīd saskaitīts bija 3321 Brazīlijas latvietis. Izmantojot iegūtos datus, statistiski tika aprēķināts, ka Brazīlijā dzīvo aptuveni 26 tūkstoši latviešu pēcteču. Savukārt Dienvidamerikas un Karību latviešu apvienība (DAKLA) īstenoja projektu “Ar Latviju sirdī” – 2018. gada novembrī notika konferenci un lielkoncerts ar tādu pašu nosaukumu. Pirmais Latvijas kultūras festivāls Brazīlijā bija arī noslēdzošais simtgades pasākums šajā diasporas mītnes zemē. 2018. gada lielkoncerts “Ar Latviju sirdī” bija vēsturisks, vēl nebijis notikums latviešu kopienai Brazīlijā, jo uz vienas skatuves satikās latviešu kopienas pārstāvji no Novaodesas, Vārpas, Ižuī, Kuritibas, Sanpaulu, Florianopoles un citām pilsētām, vienojoties simtgades korī, tautas dejās, orķestrī un teatrālos uzņēmumos. Lielkoncerts tika veidots kā vēsturisks stāsts, kura sižets atspoguļo valsts un tautas likteņgaitas svarīgos brīžos, kad ar cīņām, stipru gribu un uzupurēšanos tika izcīnīta neatkarīga Latvijas valsts. Gatavošanās festivālam sākās jau 2017. gadā ar repertuāra apguvi un reklāmas izstrādi. Repertuāru iestudēja vienīgais latviešu tautas deju kolektīvs Brazīlijā, kas darbojas Ižuī pilsētā. Projekta ietvaros no 14. jūnija līdz 11. jūlijam Brazīlijā viesojās folkloristi un multinstrumentālisti Matīss Uškāns un Ilze Fārte, kuri aktīvi piedalījās arī 2017. gada lielākajā Latvijas simtgadei veltītajā pasākumā – Līgo svētkos. Kopumā abi projekti veicināja sadarbību starp latviešu kopienām Brazīlijā. Organizētāji atzīst, ka Brazīlijas latviešu sabiedrības valstiskuma apziņa un identificēšanās ar valsti (arī pateicoties sauklim “Es esmu Latvija”), īstenojot simtgades programmas projektus, ir ievērojami augusi.

2018. gadā ārpus Latvijas notika arī vairāki ar zinātni un pētniecību saistīti pasākumi. Maijā Sanktpēterburgā Latvijas valsts simtgadei veltītu konferenci “Latviešu Krievijā ieguldījums Latvijas neatkarības proklamēšanā” sarīkoja Krievijas latviešu biedrības. Konference pievērsās 19. gadsimta beigās un 20. gadsimta sākumā Krievijā dzīvojušo, strādājušo un studējušo latviešu (Krišjānis Valdemārs, Jānis Čakste, Fricis Brīvzemnieks u. c.) ieguldījumam neatkarīgas Latvijas valsts izveidē. Krievijas un Latvijas vēsturnieku, kultūrpētnieku un etnogrāfu priekšlasījumus papildināja koncertprogramma.

Jūnija sākumā Stenforda Universitātē (ASV, Kalifornija) norisinājās Baltijas studiju attīstības asociācijas (*Association for the Advancement of Baltic Studies*, AABS) konference, kurā tika godināti divi nozīmīgi notikumi: AABS dibināšanas 50. gadadiena un Baltijas valstu – Igaunijas, Latvijas un Lietuvas – simtgades. Konferences trīs dienās notika 15 darba sesijas, pievērsoties plašam jautājumu lokam, kas skar Baltijas valstis, tādiem kā: Baltijas valstu sasniegumi gadsimta garumā pēc neatkarības atgūšanas, reģiona vieta globālā kontekstā u. c. Uzmanība tika veltīta arī aizvien pieaugošajai baltiešu diasporai pasaulē un Baltijas valstu sadarbībai ar tautiešiem ārzemēs. Konferences programmu bagātināja kultūras un sociālie pasākumi (izstāde “Baltijas ceļš”, Baltijas kultūru vakars, filmas “Pelni sniegā” seanss). Baltijas studiju attīstības asociācija AABS ir pasaulē lielākā zinātniskā asociācija pētniekiem, kuru interešu lokā ir Igaunija, Latvija un Lietuva. Tās globālajā tīklā ietilpst zinātnieki un atbalstītāji no Austrālijas, Igaunijas, Izraēlas, Japānas, Krievijas, Latvijas, Lielbritānijas, Lietuvas, Somijas, Vācijas, Ziemeļamerikas un citām valstīm. Savukārt Stenforda Universitātes bibliotēkā, kas tiek uzskatīta par vienu no vadošajām akadēmiskajām bibliotēkām ASV, ir arī viena no labākajām Baltijas grāmatu kolekcijām valstī. Bibliotēka aktīvi iesaistās Baltijas projektu un aktivitāšu atbalstīšanā un Baltijas studiju veicināšanā Stenfordā un citur.

Latvijas valsts simtgades zīmē 2018. gada 18.–20. jūnijā Latvijas Nacionālajā bibliotēkā notika IV Pasaules latviešu zinātnieku kongress, kas pulcēja vairāk nekā 750 dalībnieku no 24 pasaules valstīm. Kongresā izskanējušo tēmu loks bija plašs, sākot no zinātnes lomas 21. gadsimta sabiedrībā (tēmu ievadīja Dr. Vairas Vīķes-Freibergas referāts) un mūsdienīga skatījuma uz sabiedrības drošības un drošuma aspektiem, līdz atsevišķu zinātņu nozaru aktualitātēm un Latvijas nākotnes – “Latvijas formulas 2050” – modelēšanai. Kongresa ietvaros notika arī Latvijas vēsturnieku II kongress un III Pasaules latviešu juristu kongress. Par Latvijai būtiskiem jautājumiem un valsts attīstību, kā arī par Latvijas digitālo transformāciju, biznesu nākotnes ekonomikā, izglītības izaicinājumiem zinātnieki diskutēja dažādu zinātnes nozaru – dabaszinātņu, inženierzinātņu un tehnoloģiju, medicīnas un veselības zinātņu, lauksaimniecības un meža zinātņu, sociālo un humanitāro zinātņu – sekcijās. Kongresa noslēgumā tika publiskoti tā dalībnieku priekšlikumi par zinātnes lomu un devumu sabiedrībai, lai Latvija varētu pastāvēt, attīstīties, būt neatkarīga un droša. Paralēli kongresam notika vairāki publiskie pasākumi. Piemēram, 19. jūnijā Latvijas jaunie zinātnieki pasākumā “*ResearchSlam*” atraktīvā veidā iepazīstināja sabiedrību ar pētījumiem un zinātniskā darba rezultātiem. Neformālā vidē bija iespēja klausīties zinātnes stāstus un kopā ar 2018. gada Latvijas zinātnes kalendāra veidotājiem un apbalvojuma “Laiks Ziedonim”

laureātiem zinātnes nominācijā praktiski iesaistīties zinātniskos eksperimentos. Kongresa dalībnieki bija aicināti arī uz kultūras vakaru Latvijas Universitātes Botāniskajā dārzā ar ielīgošanu Jāņu un Līgo svētku noskaņās, vasaras saulgriežu rituāliem, folkloras kopu koncertu un jāņuguns iedegšanu.

2019. gadā atvēršanas svētkus piedzīvoja Kanādas latvieša, pētnieka Viestura Zariņa grāmata par pirmajiem latviešiem Kanādā *“Latvian Pioneers, Socialists and Refugees in Manitoba: An Illustrated Journey Through the History of Latvians in Manitoba (1895–2018)”* (“Ilustrēta Kanādas Manitobas provinces latviešu vēsture”). Tas ir informatīvi bagāts pētījums par pirmajiem latviešiem Kanādā, latviešu kopienas veidošanos un tās raksturojums mūsdienās. Šis vēsturiskais apcerējums ir nozīmīgs solis Latvijas un latviešu kopējās vēstures dziļākā izpratnē. Grāmatas izdošanas aizkavēšanās ļāva tajā iekļaut informāciju arī par Latvijas valsts simtgades atceres pasākumiem Manitobā, kas nu jau arī kļuvuši par vēstures liecību. Pēc grāmatas autora iniciatīvas 2018. gada 18. novembrī Vinipegā svinīgā ceremonijā ar piemiņas plāksni un iesvētīšanas dievkalpojumu Sv. Pētera vācu draudzē, kā arī ar Latvijas karoga pacelšanu pie Vinipegas pilsētas valdes nama tika iestādīta Latvijas simtgades liepa. Šīs norises bija ļoti nozīmīgas, ņemot vērā to, ka Vinipegā un Manitobā vairs nepastāv latviešu sabiedrība, ir tikai atsevišķi indivīdi un latviešu, galvenokārt veclatviešu, pēcteči – trešā un ceturtā paaudze –, kas vairs nerunā latviski.

2018. gada 28.–29. jūnijā Valmierā norisinājās jau piektais Pasaules latviešu ekonomikas un inovāciju forums, pulcējot vairāk nekā 200 dalībnieku no visas pasaules. Paralēli forumam norisinājās tautsaimniecības izstāde, kurā piedalījās 58 Latvijas dažādu nozaru uzņēmumi. Forumā mērķis bija Latvijas ekonomiskās izaugsmes veicināšana, kā arī inovāciju, finanšu un zināšanu kapitāla piesaiste Latvijai, stiprinot sadarbību starp dažādās uzņēmējdarbības nozarēs strādājošiem profesionāļiem un speciālistiem Latvijā un pasaulē. Regulārie forumi palīdz stiprināt ārpus Latvijas dzīvojošo latviešu piederību Latvijas valstij, apzināt latviešu izcelsmes uzņēmējus un dažādu nozaru profesionāļus, veicināt viņu sadarbību ar Latviju, kā arī iepazīstināt Latvijas eksportējošos un potenciāli eksportējošos uzņēmumus ar sadarbības, eksporta un investīciju piesaistes iespējām pasaulē. Forumā aizsāktie un izvērstie pasākumi atstājuši paliekošu vērtību – ilgtermiņā norisinās cilvēku iesaiste, izglītošanās, tīklošanās, kopienas saliedēšana. Forumā pārrunātās idejas tā dalībniekiem un tiešraides klausītājiem bija interesantas un noderīgas.

2018. gada pirmajā pusē turpinājās diasporas māksliniecisko kolektīvu gatavošanās Vispārējiem latviešu Dziesmu un Deju svētkiem Latvijā. Notika gan dažādas meistarklases, gan sagatavošanās koncerti. Austrālijas koristiem un tautas deju dejotājiem februārī un martā

aizritēja kopmēģinājumi, skates un Latvijas valsts simtgadei veltīts koncerts Melburnā. Koristi turpināja 2017. gadā uzsākto sadarbību ar diriģentu Gintu Ceplenieku, kā arī strādāja kopā ar diriģentu Ivaru Cinku, savukārt dejotāji turpināja darbu kopā ar tautas deju ansambļa “Gatve” māksliniecisko vadītāju Guntu Raipalu. Projekta īstenotāji uzsver, ka Latvijas ekspertu, māksliniecisko vadītāju klātbūtne un zināšanu nodošana Austrālijas kolektīviem ir būtiska ne tikai, lai sasniegtu labu māksliniecisko līmeni, bet arī tradīcijas ilgstošas pastāvēšanas nodrošināšanai. Neskatoties uz to, ka viss notika Melburnā, uz mēģinājumiem, skatēm un koncertiem sabrauca kolektīvi arī no citām Austrālijas pilsētām – Adelaides, Sidnejas un Brisbenas.

Oktobrī Ņujorkā notika Pirmais Baltijas valstu filmu festivāls, kurā izrādīja jaunākās Latvijas, Igaunijas un Lietuvas spēlfilmas, dokumentālās un animācijas filmas. Kopumā četrās festivāla dienās tika izrādītas 18 filmas. Latviju pārstāvēja režisora Ivara Kraulīša filma “Baltie zvani”, Jāņa Norda “Mammu, es tevi mīlu”, Kristīnes Želves “Mērijas ceļojums”, Laura un Raita Ābeļu “Baltu ciltis” un Reiņa Ūbeles animācijas īsfilma “Cerība dzīvot”. Festivāls bija viens no 15 starptautiskajiem festivāliem, kuros Baltijas valstu kino centri sadarbojas, lai atzīmētu savu valstu simtgadi. Filmas izrādīja Manhetenas centrā, festivāls bija ļoti labi apmeklēts un tika turpināts arī 2019. gadā, kad tajā izrādīja 14 Baltijas valstu filmas (no Latvijas – piecas), īpašu fokusu piešķirot Baltijas ceļa 30 gadu atcerei.

Svinot Latvijas valsts simtgadi, dažādas latviešu biedrības un organizācijas ārvalstīs īstenoja dažāda rakstura projektus, atrodot sev saistošu tēmu un norisi, simtās gadadienas svētkus svinot plašākā mērogā nekā ierasti citus gadus. Latviešu biedrība Hamburgā projekta “Valoda. Dziesma. Spēks” ietvaros teju visa gada garumā – no februāra līdz novembrim – īstenoja trīs aktivitātes, katru vārdu atspoguļojot simboliski: “Vārds” jeb “Es gribu būt latvietis” (seminārs un diskusija par latviešu valodas saglabāšanu Hamburgā), “Dziesma” jeb “Ziemeļvācijas latviešu saiets” (latviešu kopienu saliedēšanas un pašorganizēšanās veicināšanas pasākums Brēmenē) un “Spēks” jeb “Spēka dziesma Latvijai” (Latvijas Republikas proklamēšanas 100. gadadienai veltīts pasākums Hamburgā). Pēdējais no pasākumiem ar koncerta daļu un neoficiālo pieņemšanu un svinībām bija plaši apmeklēts un apvienoja ne tikai Latvijas valstij piederīgos, bet veicināja arī Latvijas simtgades atpazīstamību Hamburgā, kas ir Vācijas otrā lielākā pilsēta un Ziemeļvācijas latviešu diasporas centrs.

2018. gada 24. februārī Toronto Kanādas koris “Orfejs” Roberta Kūpera vadībā atskaņoja pasaulē pazīstamā latviešu komponista Ērika Ešenvalda vērienīgo multimediju simfoniju “Ziemeļu gaisma”. Koncertu un plašāku nedēļas programmu kolektīvs īstenoja

sadarbībā ar Kanādas latvieti, kultūras menedžeri un producenti Lauru Adlers, kuras mērķis ir veicināt Latvijas popularitāti ārpus pašu latviešu sabiedrības un atrast partnerus Kanādas kultūras sabiedrībā, ar kuriem sadarboties, iepazīstinot Kanādas publiku ar latviešu mākslinieku darbiem. Projekta īstenošanas gaitā koncerts pārveidojās par “Ziemeļu gaismas festivālu” – Ē. Ešenvalds apmeklēja visus mēģinājumus pirms koncerta, pasniedza meistarklases Sv. Jāņa latviešu baznīcā un universitāšu kompozīcijas studentiem, koristiem, diriģentiem, profesoriem. Notika arī komponista autorkoncerts, kura otrajā daļā pirmo reizi Kanādā atskaņoja simfoniju “Ziemeļu gaisma”. Pirms koncerta notika režisora Renāra Vimbas dokumentālās filmas “Ziemeļu gaisma. Komponista dienasgrāmata” pirmizrāde Kanādā. Komponista meistarklases, koncerts, tūre uz Kičeneru, Otavu un Monreālu piesaistīja lielu sabiedrības uzmanību Latvijas valsts simtgadei un kultūrai kopumā. Vietējo mediju interese bija liela, atspoguļojot šo notikumu presē un ar mūziku saistītās platformās.

2018. gada 24. novembrī, Nīderlandē, Hāgas centrā, notika koncerts “100 minūtes latviešu klasiskās mūzikas”, kura laikā bērni un jaunieši no Nīderlandes un Latvijas 100 minūšu garumā atskaņoja latviešu komponistu oriģināldarbus – līdz ar latviešu klasiķu Jāzepa Vītola, Emīla Dārziņa, Pētera Vaska un citu komponistu skaņdarbiem koncertā tika iekļautas pašu jaunāko bērnu izdomātās latviešu tautasdziesmu improvizācijas/apdares, kā arī jauno, topošo mākslinieku kompozīcijas. Koncertā uzstājās ne tikai latviešu jaunie mūziķi, bet arī četri citu tautību pārstāvji, nodrošinot interesantu un muzikāli daudzveidīgu latviešu mūzikas koncerta programmu. Koncerts bija ne vien muzikāli baudāms, bet arī izzinošs, jo pirms katras uzstāšanās tika sniegts ieskats par konkrētā laika mūzikas kultūru Latvijā un attiecīgā komponista lomu latviešu mūzikas vēsturē.

Projekta “Simt balsis simtgadē” mērķis bija Latvijas valsts simtgades gadā stiprināt diasporas atgriezenisko saikni ar Latviju. Tas tika īstenots ar vairākām informatīvām un iesaistošām pilsoniskās līdzdalības aktivitātēm, kurās Latvijas pilsoņi diasporā apzināja un izzināja savas iespējas iesaistīties Diasporas likuma izstrādē un Latvijas turpmākajai virzībai nozīmīgajās 13. Saeimas vēlēšanās. Augošā diaspora (īpaši Eiropā) un līdzšinēji zemā aktivitāte vēlēšanās pamatoja pilsoniskās izglītības un līdzdalības aktivitāšu nozīmi diasporas saiknes uzturēšanai ar Latviju, kas ir arī būtisks priekšnoteikums emigrējušo atgriešanās plānošanā. Turpinot 2017. gadā aizsāktās kritiskās domāšanas un pilsonisko debašu aktivitātes, projektā tika sagatavots un diasporas organizācijām izplatīts informatīvs videomateriāls par Diasporas likumprojekta izstrādi, notika informatīva pilsoniskās līdzdalības diskusija par Diasporas likumprojektu ar Eiropas Latviešu apvienību, Lielbritānijas diasporas organizāciju un mediju piedalīšanos. Ar skatu uz 13. Saeimas

vēlēšanām tika sagatavots un izplatīts arī informatīvs videomateriāls par visu politisko partiju nostāju atsevišķos diasporai aktuālos jautājumos, kā arī veidotas informatīvas pilsoniskās līdzdalības un izglītības debates ar visu politisko partiju pārstāvjiem. Projekta aktivitātes stiprināja diasporas pilsonisko un valstiskuma apziņu, sekmēja pašiniciatīvu un līdzatbildību par Latvijas nākotni un diasporas lomu tajā, kopumā aptverot negaidīti plašu auditoriju. Projekts turpinājās arī 2019. gadā, kad tika realizēts profesionāla žurnālista sagatavots informatīvi izglītojošs un motivējošs publikāciju cikls par diasporas līdzdalības iespējām Eiropas parlamenta vēlēšanās, par līdzdarbošanās un pilsoniski aktīvas latvietības ieguvumiem. Materiāla tika ietvertas arī intervijas ar pilsoniski aktīviem diasporas pārstāvjiem.

Diskusijas par diasporas pilsonisko un politisko līdzdalību iekļāvās vairākos pasākumos. Piemēram, Berlīnē notikušajā seminārā “Simts balsis simtgadē: diasporas pilsoniskā un politiskā balss Latvijā un Eiropā”, diasporas un Latvijas jauniešu pašorganizēšanās seminārnometnēs “Jaunā Līderu skola” latviešu centrā Bērzainē, Vācijā, kas vainagojās arī ar jauniešu apņemšanos atjaunot Eiropas Latviešu jaunatnes apvienības ELJA darbību. Diskusijās tika meklētas atbildes ne tikai uz jautājumiem par līdzdalību, bet arī par diasporas biedrību lomu, saliedējot un pārstāvējot ārvalstīs mītošos latviešus, par to, kādas ir vajadzības un iespējas stipru, patstāvīgu biedrību attīstībai, tostarp jauniešu vidū. Pateicoties projekta aktivitātēm, celta diasporas, īpaši koncentrējoties uz Eiropu, izpratne par norisēm Latvijā un pilsoniskā apziņa, kā arī uzlabota Latvijas sabiedrības izpratne par diasporas daudzveidību un pilsoniskās līdzdalības leģitimitāti atbilstoši Satversmei. Projekta aktivitāšu rezultātā veidojās izpratne par iespējām iesaistīties Diasporas likuma ieviešanā. Īpaši tika uzrunāti diasporas jaunieši, lai atraisītu viņu pilsonisko potenciālu Latvijai.

Projekta – multimedijālas ceļojošās izstādes “Neapdziedātie varoņi” ideja radās vēl pirms 2018. gada, kad, vācot materiālus par latviešu trimdu, Kanādā nebija iespējams vienkopus atrast informāciju par cilvēkiem, kuri veicināja Latvijas neatkarības atjaunošanu. Projekta mērķis bija apzināt pasākumus un to dalībniekus, kuri organizēja un piedalījās akcijās pret Padomju Savienības okupāciju Latvijā. Viens no galvenajiem uzdevumiem bija atpazīt toreizējos jauniešus, tagad pusmūža cilvēkus, kuri rīkoja demonstrācijas Kanādā, brauca uz Eiropu un Ameriku, rīkojot mītiņus un cita veida politiski orientētas akcijas. No projekta laikā savāktajiem materiāliem tika izveidots video. Tā pirmizrāde Toronto Latviešu centrā un izstādes atvēršana centra mākslas galerijā notika 2018. gada 18. novembrī – Latvijas valsts simtgades svinību laikā. Izstādes materiālus veidoja no privātiem arhīviem ziedotas lietas, fotogrāfijas, atmiņu stāsti. Ņemot vērā, ka projekta gaitā tika savākts ļoti daudz

materiālu, tostarp par 1990. gada barikādēm Rīgā, kurās piedalījās arī trimdas latvieši, tika īstenots arī apakšprojekts “Barikādes, 1990. gads Rīgā”.

Atzīmējot Latvijas simtgadi, **Latvijas diasporas mītnes zemēs 2019. gadā tika īstenoti 15 dažādi projekti ar vairāk nekā 25 pasākumiem.** Projekti notika teju visās Latvijas diasporas apdzīvotajās pasaules daļās, galvenokārt aktīvākajos latviešu pulcēšanās centros (ASV, Kanādā, Austrālijā, Eiropas valstīs, Krievijā, kā arī Latvijā). Projektu ietvaros tika sekmēta cieša sadarbība starp latviešu diasporas organizācijām un kopienām kā vienā valstī, tā arī starp vairākām, un tā rezultātā veidojās jaunas idejas un radās paliekošas vērtības. Tāpat tika veicināta ārzemēs dzīvojošu latviešu sadarbība ar Latvijas iedzīvotājiem, kā arī uzlabota informētība par jautājumiem, kas saistīti ar migrāciju. Projektu aktivitātes stiprināja diasporas piederības izjūtu Latvijai un tās kultūrai, attīstīja latviešu valodas prasmes un kopa latviešu tradīcijas latviešu centros pasaulē. Latviešu mītnes zemēs tika aktīvi popularizēts Latvijas kā bagātas kultūras valsts tēls, apzinātas Latvijas vērtības, īpaši fokusējoties uz latviešu izcelsmes jauniešiem pasaulē un sekmējot viņu valstiskuma apziņu.

Lielākais 2019. gada projekts bija Pasaules latviešu kultūras konference, kas norisinājās 29. un 30. septembrī Cēsīs, Pasaules latviešu mākslas centrā (PLMC) un Vidzemes koncertzālē “Cēsis”. Tā bija pēc skaita trešā Pasaules Brīvo latviešu apvienības Kultūras fonda konference. Lai runātu par latviešiem aktuālo kultūrā kā Latvijā, tā ārvalstīs, divu dienu garumā diskusijās satikās dažādu kultūras un mākslas nozaru personības. Diskusiju galvenie tēmu loki: latviskās identitātes nozīme kultūrā, valodas vienotība un atšķirības, Dziesmu un deju svētku kustības pieaugošā nozīme latviskās kopības uzturēšanā ārpus Latvijas. Konferences pirmā diena sākās Pasaules latviešu mākslas centrā ar mākslas zinātnieces Ineses Baranovskas vadīto diskusiju “Latviešu vizuālā māksla pasaulē. Krustpunkti: starp globālo un nacionālo”, piedaloties mākslas zinātniecei Elitai Ansonei, māksliniekiem Egilam Rozenbergam un Jānim Jākobsonam, kā arī māksliniecei, PLMC valdes loceklei Gunai S. Mundheimai. Koncertzālē notika konferences atklāšanas koncerts, kurā skanēja latviešu vokāli simfoniskās mūzikas retumi – Tālivalža Ķeniņa koncerts vijolei, Alfrēda Kalniņa kantātes “Pastardiena” un “Jūra”, ko atskaņoja J. Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas simfoniskais orķestris un koris, diriģentu Kaspara Ādamsona un Jāņa Baltiņa vadībā, piedaloties solistei Evai Binderei. Konferences otrā diena tika veltīta diskusijām par latviešiem Latvijā un pasaulē aktuālām kultūras tēmām: latvisko identitāti, Dziesmu svētku tradīciju un profesionālo mūziku. Diskusiju bloku par identitāti vadīja žurnālists Ansis Bogustovs, tajā piedalījās Valsts prezidenta padomnieks, diplomāts Rolands Lappuķe,

Amerikas latviešu apvienības kultūras nozares vadītāja Līga Ejupe, kultūras ministre Dace Melbārde un komunikācijas zinātņu doktors, pētnieks Mārtiņš Kaprāns. Diskusiju “Dziesma un deja – latviskās piederības sajūtas kods. Dziesmusvētku tradīcijas attīstība ārzemēs” vadīja diriģente, ELA kultūras padomes dalībniece Inguna Grietiņa-Dārziņa, piedalījās režisors Jānis Čечиņš no Austrālijas, deju svētku virsvadītājs Jānis Purviņš, Latvijas Nacionālā kultūras centra vadītāja Signe Pujāte, Bostonas latviešu kora diriģente Krisīte Skare, Toronto latviešu kora diriģente Vizma Maksiņa, diriģente un Dziesmu svētku padomes locekle Lilija Zobens no Lielbritānijas. Diskusiju “Latviešu mūzikas jaunrade pasaulē: akadēmiskās mūzikas skaņražu daiļrades konteksti un vadtēmas vēsturiskajā griezumā un mūsdienās” vadīja mūzikas žurnāliste Liene Jakovļeva, piedalījās komponisti Dace Aperāne, Ēriks Ešenvalds, Ella Mačēna un PBLA KF valdes priekšsēdis Juris Čeniņš. Konferencēs noslēgumā koncertzālē notika kora mūzikas koncerts “Pasaules latviešu kormūzikas pērles”, kurā skanēja pasaules latviešu kora mūzikas miniatūras Cēsu Pils kora izpildījumā diriģentu Marikas Austrumas un Evikas Konušas vadībā. Konferencē tika aktualizētas un apspriestas latviešiem pasaulē aktuālas tēmas: identitāte, valoda, māksla, mūzika un literatūra. Diskusijas bija auglīgas visiem. Tās papildināja Latvijas kultūras darbinieku viedokļi par latviskās identitātes un valodas jautājumiem, kā arī Dziesmu un deju svētku nozīmi. Konference ļāva tikties diasporas organizāciju pārstāvjiem un nodrošināja sadarbības platformu starp latviešiem ārvalstīs un Latvijā. Diskusijas ne tikai stiprināja sadarbību. Tajāstika radītas idejas kopprojektiem un praktiskas ieceres īstenošanai nākotnē.. Konference stiprināja tās dalībnieku valstiskuma un latviskās identitātes apziņu, iedvesmojot Latvijas diasporu turpināt aktīvi darboties to mītnes zemēs.

Atzīmējot Latvijas valsts simtgadi, muzejs un pētniecības centrs “Latvieši pasaulē”, kas ir vienīgais muzejs pasaulē, kura galvenais uzdevums ir apkopot liecības, priekšmetus, fotogrāfijas un stāstus par latviešu izceļošanu no Latvijas un dzīvi diasporā, īstenoja projektu, kura mērķis bija ieinteresēt un izglīt Latvijā skolēnus par bēgļu gaitām Latvijā dažādos vēstures posmos, īpašu uzmanību vēršot uz Otrā pasaules kara bēgļu gaitām cauri “Kurzemes katlam” jeb Kurzemes cietoksnim. Izmantojot muzeja krājumā esošos materiālus, muzejs izveidoja izstādi un interaktīvu izlaušanās spēli par bēgļu gaitām Latvijā Otrā pasaules kara laikā. Ar izlaušanās spēles “Bēgļu gaitās” palīdzību skolēniem tika sniegta iespēja dzīvā veidā izzināt vēsturisko notikumu gaitu un to, kā tie atbalojās vienkāršo cilvēku – bēgļu – dzīvē un liktenī. Spēles dalībnieki tika rosināti domāt par notikumiem, kuru dēļ trimdā devās daudzi latvieši, veidojot lielāko daļu mūsdienu latviešu diasporas. Izstāde un interaktīvā izlaušanās spēle notika Rīgā, biedrības “*Free Riga*” pārvaldītajās, neapdzīvotajās telpās Vecrīgā, Kalēju

ielā 57. Izstāde un spēle, kas ļāva izdzīvot bēgļu gaitas, iedziļinoties individuālajās motivācijās un lēmumos, bija veidota kā viens veselums: izstāde deva skaidrojumu un īstus piemērus tam, ko apmeklētāji izdzīvoja interaktīvās spēles gaitā. Šī norise iekļauta arī programmas “Latvijas skolas soma” saturā, tāpēc paralēli ekspozīcijas izveidei, iesaistot muzejpedagogus un vēstures skolotājus, kā arī uzklusot testa grupu dalībnieku viedokļus, tika radīts saturs un darba materiāli izglītojošām skolēnu nodarbībām. Neskatoties uz to, ka projekta primārā mērķauditorija ir Latvijas sabiedrība, projektam uzmanību pievērta arī latviešu diaspora un tūristi. Tāpēc lai ekspozīcijas materiālu padarītu pieejamu arī ārzemju interesentiem, informācija tika tulkota angļu valodā un veiktas attiecīgas korekcijas ekspozīcijā. Laika posmā no 2019. gada jūnija līdz 2020. gada martam ekspozīciju apmeklēja dažādas interesentu grupas – ģimenes, skolēni, kolēģi, ārzemju tūristi un diasporas latvieši, īpaši latviešu izcelsmes jaunieši no ārvalstīm ar padziļinātu interesi par Latvijas vēsturi. Ekspozīcija piedalījās un uzņēma apmeklētājus arī 2019. gada “Muzeju naktī” 18. maijā, kā arī Pasaules bēgļu dienas pasākumā 19. jūnijā. Izlaušanās spēle ieguva atzinības rakstu Latvijas Muzeju biedrības rīkotajā konkursā “Gada balva 2020” kategorijā “Izglītojošs projekts muzejā”.

Latviešu kultūras dienas un svētki tika svinēti arī 2019. gadā. Otrie Eiropas latviešu kultūras svētki (ELKS) notika 2019. gadā no 13. līdz 16. jūnijam Dublinā, Īrijā, noslēdzot Latvijas simtgades svinību ciklu Eiropā. Eiropas diasporas latviešiem ir svarīgi justies kā Latvijas kultūras tradīciju kopējiem un veidotājiem. Šie Eiropas latviešu kultūras svētki kļuvuši par tradīciju jaunā veidolā – par mazajiem Dziesmu svētkiem, kas svarīgi Dziesmu svētku tradīcijas turpināšanai. 2018. gada Vispārējos latviešu Dziesmu un deju svētkos Latvijā piedalījās aptuveni 2700 Eiropas diasporas latviešu, bet tie, kuri uz tiem netika, juta līdzīgi šiem svētkiem. ELKS, būdams daļa no vispārējās latviešu Dziesmu un deju svētku kustības, to veicina. Organizējot šādus Eiropas mēroga sarīkojumus, tiek stiprināta arī savstarpējā sadarbība. Trimdas svētku pieredze apliecina, ka tur, kur pulcējās latviešu dziedātāji un dejotāji ārpus Latvijas, Latvija kļūst atpazīstama kā tauta ar izteiksmīgām kultūras tradīcijām. 2019. gada ELKS piedalījās aptuveni 1000 dalībnieki no 18 valstīm un 46 mākslinieciskajiem kolektīviem. ELKS ietvaros Dublinas vecpilsētā norisinājās vairāki pasākumi – mēģinājumi lielkoncertam, svētku atklāšana, kolektīvu un individuālie priekšnesumi, meistarklases bērniem un jauniešiem, aktivitātes ģimenēm, amatnieku tirgus, izstāde “Dziesmu svētku kustība ārpus Latvijas”, vakara pasākumi, koncerti un lielkoncerts ar visu māksliniecisko kolektīvu līdzdalību. Lielkoncerta programmā bija latviešu darbi no

sendienām līdz mūsdienām, iekļaujot arī ārvalstīs dzīvojošo latviešu radītās dziesmu apdares un horeogrāfijas.

Pasaules latviešu jaunatnes seminārs “2x2” ir bagātinājis latviešu diasporas dzīvi. 2019. gada vasaras projekts “100 gadi: Kur esam, kurp ejam?” likumsakarīgi veidojās semināra vēsturiskās attīstības un Latvijas simtgades svinību mērķu mijiedarbībā. Kopš Latvijas neatkarības atjaunošanas “2x2” semināri latviešu diasporas mītnes zemēs notikuši arvien retāk, bet kopš 2015. gada tie regulāri notiek Latvijā, piesaistot vairāk dalībnieku un vadītāju. Projekts “100 gadi: Kur esam, kurp ejam?” tika izmantots, lai rastu jaunu aizsākumu “2x2” semināriem latviešu diasporā. Projekta nosaukums bija “2x2” semināra virstēma Kanādā, realizējot trīs uzstādītos mērķus: 1) vienot un saliedēt Latvijas diasporas mītnes zemēs dzīvojošos jauniešus, lai attīstītos turpmāka sadarbība personīgā un diasporas organizāciju līmenī, 2) rosināt jauniešus atklāt un pilnveidot savas spējas un realizēt tās labos darbos kā dāvanu Latvijas valsts simtgadei, 3) rast aizsākumu atjaunotai “2x2” kustībai Kanādā un nostiprināt to kā paliekošu vērtību un tradīciju. Nedēļas garumā nometnes dalībnieki (kopumā 67 dalībnieki no Latvijas un 11 latviešu diasporas mītnes zemēm) guva jaunas zināšanas par latviešu kultūru un mākslu, sevis un citu vadīšanu, latviešu valodu, politiku, vēsturi un uzņēmējdarbību. Tika apgūtas jaunas prasmes, dziedāts, dejots, stiprināta latviskā identitāte un diskutēts par Latvijā un pasaulē aktuāliem jautājumiem. Vairākas nometnes aktivitātes radīja arī paliekošas vērtības dažādu materiālu formātā, kas vēlāk nodoti izmantošanai latviešu skolām ārzemēs.

Vasarā Latvijas valsts simtgade tika atzīmēta Omskas apgabala Taras pilsētas Augšbebru ciemā, Krievijā. Svinībās piedalījās Druvas kultūras nama folkloras kopa “Druvas Zemturi”, kas ar koncertprogrammām papildināja arī Taras pilsētas 425. jubilejas svētkus, kā arī Omskas apgabala 303. dzimšanas dienai veltīto tautu draudzības festivālu. Tāpat folkloras kopa organizēja trīs latviešu rotaļu un tautisko deju meistarklases un veica anketēšanu biedrības “Latvieši pasaulē – muzejs un pētniecības centrs” uzdevumā muzeja eksponātu un materiālu krājuma papildināšanai. Daudz eksponātu, kas liecina par latviešu dzīvi Augšbebrs, sākot no 19. gadsimta beigām, atrodas arī vietējā Augšbebru Etnogrāfiskajā muzejā, kas kopš 2008. gada iekārtots bijušajā skolā. Latvijas valsts simtgades gadā muzejs tika labiekārtots, papildināts ar dažādiem materiāli tehniskajiem resursiem, kas ļauj izvietot un saglabāt eksponātus, tādā veidā padarot muzeju ilgtermiņā par labāk funkcionējošu un svarīgu kultūrvēsturisko objektu ciemā. Muzejs Augšbebru ciemā Sibīrijā sekmē pozitīva Latvijas tēla veidošanos Krievijā, stāstot Latvijas stāstu ārpus valsts robežām. Muzeja esamība un attīstība veicina latviskās identitātes nostiprināšanos Krievijas latviešos un to

izziņas procesu par Latviju, uz ko norāda atsaucīgā vietējo iedzīvotāju iesaiste muzeja pilnveidošanā.

Īstus kultūras svētkus sagādāja arī Sidnejas Latviešu teātris, Latvijas valsts simtgades svinību ietvaros iestudējot uzvedumu “Kabarē de Rīga” un dodoties turnejās Austrālijā un Latvijā, lai ne tikai spēlētu teātri latviešu publikai, bet arī veicinātu sadarbību starp pilsētu un dažādu žanru māksliniekiem gan Austrālijā, gan Latvijā (abos gadījumos teātra pamatansamblim pilsētās pievienojās un izpalīdzēja vietējie mākslinieki un tautieši). Uzvedums stāstīja par Latvijas simtgades pirmo divu gadu desmitu izklaidēm Rīgā, par pamatu ņemot Romas viesnīcas viesmīļa atmiņu grāmatu par patiesiem notikumiem Rīgā no 1920. līdz 1940. gadam. Latvijā Sidnejas Latviešu teātris sadarbojās ar 33 viesmāksliniekiem – gan amatieriem, gan profesionāļiem, skolēniem, studentiem, operas solistiem un aktieriem. Izrādes Latvijas pilsētās raisīja interesi un pulcēja lielu apmeklētāju skaitu – izrādes noskatījās gandrīz trīs tūkstoši skatītāju. Turnejas nostiprināja Austrālijas latviešu piederības sajūtu Latvijai un pastāstīja Latvijas sabiedrībai par latviešu gaitām pasaulē, kā arī veicināja diasporas radošo iniciatīvu.

Austrālijas latviešu 36. jaunatnes dienas, kas ir lielākais latviešu jaunatnes pasākums Austrālijā, 2019. gadā notika Melburnā no 27. līdz 31. decembrim. Latviešu jaunieši Austrālijā apzināti kopj, saglabā un stiprina latviešu kultūru un tradīcijas, jūtas atbildīgi par savas latviskās nākotnes veidošanu. Šajās Jaunatnes dienās uzmanības centrā bija vietējie – Austrālijas latviešu jaunie mākslinieki. Viņiem bija dota iespēja prezentēt savus jaunrades darbus mūzikā un horeogrāfijā. Svētku piecu dienu programmu veidoja koncerti, danču un sadziedāšanās vakari, teātra un īsfilmu pēcpusdienas, izstāde un citas aktivitātes. Vienlaikus svētkos tika noturēta Latviešu Jaunatnes apvienības Austrālijā kopsapulce un latviešu skolotāju forums. Jaunatnes dienas tika aizvadītas sekmīgi gan mākslinieciskā, gan apmeklētāju skaita ziņā, tostarp svarīgi uzsvērt, ka svētkos radās arī jaunas idejas par to, kā attīstīt un veidot nākamos svētkus.

Atzīmējot Latvijas valsts simtgadi, Toronto Latviešu koncertapvienība sekmīgi īstenoja komponistu Jāņa Kalniņa, Tāļivalža Ķeniņa un Imanta Ramiņa skaņdarbu ieraksta projektu – mūzikas disku “*Canadian Amber*”. Projekta mērķis bija darīt plašākai sabiedrībai zināmu latviešu izcelsmes komponistu un izpildītāju ievērojamo devumu pasaules, un īpaši Kanādas, kultūras attīstībai. Ieraksts vairākos viegli pieejamos medija formātos pirmo reizi piedāvā J. Kalniņa “Vijoļkoncertu” (1945), T. Ķeniņa “Klavierkoncertu” (1990) un I. Ramiņa “Āriju vijolei un klavierēm” (1987). Ieraksta repertuāra izvēle un biogrāfiskie paskaidrojumi sniedz ieskatu Latvijas vēsturē, stāstot, kā šie latviešu mākslinieki nonāca Kanādā un kā viņi

bagātinājuši un papildinājuši Kanādas kultūru kā komponisti, mācībspēki un kultūras darbinieki. Ierakstā iekļauti arī Kanādas latviešu rīkote Dziesmu svētki, proti, T. Ķeniņa klavierkoncerts ir 1990. gada Kanādas Dziesmu svētku pasūtījums, un ierakstā dzirdams šī darba pirmatskaņojums IX Kanādas Dziesmu svētku koncertā, kas tika atrast Kanādas radiofona arhīvā. J. Kalniņa vijoļkoncerta ierakstam tika pieaicināts Kanādas Nacionālās operas orķestris, bet Kanādas Mūzikas centrs tika izvēlēts kā ieraksta izdevējs. Zīmīgi, ka projekts tika pabeigts un atklāts tieši 2019. gadā, kad tika atzīmēta Tālivalža Ķeniņa simtgade, kā arī viņa dibinātās Toronto Latviešu koncertapvienības 60 gadu jubileja. Savukārt ieraksts plašākai publikai izskanēja 2019. gada 5. jūlijā XV Kanādas Latviešu dziesmu un deju svētku kamermūzikas un orķestra koncertā. Ieraksta projektā piedalījās aptuveni 85 mūziķi no Kanādas un Latvijas, kuru kopdarbs vainagojies arī ar turpmāku māksliniecisku sadarbību.

Ar mūziku saistīts bija arī projekts “Dziesmas spēks” (*“Power of Song”*), kura galvenais mērķis – iepazīstināt Amerikas publiku ar Latvijas dziesmas spēka vēsturi un Dziesmu svētku tradīciju, kā arī veicināt mūsdienu Latvijas komponistu un mākslinieku atpazīstamību. Projekta “Dziesmas spēks” koncertturneja un lekciju sērija norisinājās sešās ASV pilsētās, tostarp četras koncertvietas bija universitātes. Programmu veidoja trīs daļas, no kurām viena bija ansambļa “*Latvian Voices*” vadīta vokālā meistarklase koriem un ansambļiem no vietējām universitātēm un mūzikas skolām, kā arī citiem interesentiem. Notika ansambļu dalībnieču Lauras Jēkabsones un Zanes Stafeckas lekcijas par Latvijas Dziesmu svētku tradīciju un latviešu komponistiem. Vašingtonas universitātes profesors Dr. Guntis Šmidchens turpināja lekcijas ar iedziļināšanos latviešu Dziesmu svētku un dziesmas spēka vēsturē, balstoties uz saviem pētījumiem, kas aprakstīti grāmatā *“The Power of Song: Nonviolent National Culture in the Baltic Singing Revolution”*. Noslēdzošā programmas daļa bija akustisks ansambļa “*Latvian Voices*” koncerts. Visas programmas norises tika plaši apmeklētas, tostarp ar daudz skatītājiem koncerta tiešraidē internetā.

Veidojot Latvijas valstspiederīgo izpratni par latviešu valodas vietu pasaulē, par tās nozīmi komunikācijā ar jaunāko paaudzi un ieguvumiem, ko bērns iegūst, uzaugot bilingvālā vai multilingvālā vidē, asociācija “Luksemburga–Latvija” organizēja lekciju ciklu bērnu vecākiem un citiem interesentiem. Lekcijās tika uzsvērtā latviešu valodas vieta pasaulē, tās nozīmība un sniegtās priekšrocības, dots ieskats bērna valodas attīstībā, biežāk sastopamajās problēmās, kā arī sniegti padomi, kā kopt latviešu valodu ģimenē, kura dzīvo ārpus Latvijas un kurā tiek lietotas vairākas valodas. Projekts interesentiem ļāva iepazīt latviešu valodas vietu pasaules valodu saimē un mainīt maldīgo uzskatu, ka latviešu valoda ir “maza” valoda

un to nav vērts apgūt, kā arī veicināja pārliecību, ka bērna latviskās identitātes stiprināšana, tostarp valodas apguve, atstāj pozitīvu ietekmi uz bērnu.

2019. gadā no 12. līdz 20. janvārim Edsvikas mākslas zālē Sollentulā (Zviedrijā) bija skatāma latviešu izcelsmes mākslinieku darbu izstāde “Ar saknēm Latvijā”, kuras sagatavošanas darbi tika veikti jau 2018. gadā. Izstādes ideja radās, vēloties pievērst daudznacionālās Zviedrijas sabiedrības uzmanību Latvijas valsts simtgadei, kā arī iepazīstināt ar Zviedrijā dzīvojošiem latviešu izcelsmes māksliniekiem. Izstādes mērķis bija arī pievērst latviešu bērnu un jauniešu uzmanību latviešu mākslai un atgādināt jaunajai paaudzei par viņu senču zemi Latviju. Izstādē ar saviem darbiem piedalījās vairāk nekā 20 dažādu paaudžu mākslinieki, pārstāvēdami dažādus mākslas veidus: glezniecību, tēlniecību, fotogrāfiju.

Kanādā 2019. gadā XV Latviešu Dziesmu un deju svētku Kanādā ietvaros norisinājās lietišķās mākslas izstāde kā Latviešu daiļamatnieku savienības Kanādā īstenots latviešu kultūras daudzinaujums Latvijas valsts simtgadē. Izstādes mērķis bija iepazīstināt kanādiešus ar Latviju – dabu, klimatu, kultūru, tradīcijām, vēsturi, valodu, iedzīvotājiem, kā arī izcelt to, kā Kanādā dzīvojošie latvieši turpina kopt Latvijas kultūras mantojumu, esot ārpus Latvijas un dzīvojot daudz kultūru zemē Kanādā. Izstādi veidoja latviešu rakstainie cimdi, kuru adīšanu iecienījušas un apgūst īpašas adītāju grupas internetā arī Kanādā. Izstādē kopumā bija redzami 306 cimdu pāri, kā arī dažādi ar adīšanu un dziju saistīti izziņoši materiāli un objekti. Projekta īstenotāji kā paralēlo norisi īstenoja arī cimdu adīšanas kursus angļu valodā, uz kuriem pieteicās salīdzinoši liels skaits – 82 cilvēki.

Visu trīs gadu garumā ārvalstu latviešu kopienās, protams, tika svinēta Latvijas dzimšanas diena – ar lielākiem vai mazākiem sarīkojumiem, projektiem. Latvijas Republikas proklamēšanas gadadiena ik gadu bija un turpina būt svētki. Daži piemēri: 2017. gadā Austrālijā ar plašu programmu tika aizvadīti proklamēšanas svētki kopā ar Latvijas prezidentu Valdi Zatleru (2007–2011). Svinības kopumā notika septiņās Austrālijas pavalstīs, aktīvi iesaistot latviešu kopienu pārstāvjus, apgūstot latviešu valodu un paplašinot kultūras zināšanas. 2018. gadā Latviešu apvienība Francijā rīkoja pasākumu “Valsts svētki Latvijas 100. gadskārtā”, turpinot uzturēt Francijas latviešu vidū ilgstoši veidojušos tradīciju – svētkus veidot un atzīmēt visiem kopā. Valsts svētkos ārvalstīs arvien piedalās gan amatpersonas, gan ārzemju latviešu skolu kolektīvi, gan mākslinieciskie kolektīvi, gan viesi no Latvijas, stiprinot sadarbību dažādu diasporas indivīdu, grupu, organizāciju un valsts institūciju starpā.

Visus trīs gadus diasporas organizācijas un tautieši ārzemēs aktīvi iesaistījās Latvijā iniciētajās un organizētajās simtgades programmas pilsoniskās līdzdalības norisēs, arī savās mītnes zemēs rīkojot simtgades zaļumballes, Baltā galdauta svētkus, iesaistoties akcijā

“Cimdotā Latvija” un izgaismojot vides objektus valsts dzimšanas dienas svinībās. 2017. gadā Latgales kongresa simtgade tika atzīmēta arī Sibīrijā.